

Corona en de kerk:

de wet, het protocol en de PKN

De Protestantse Kerk in Nederland heeft een protocol opgesteld, waarin staat hoe we met kerkdiensten om moeten gaan zolang de corona-crisis nog voortduurt.

Op zich is dat een prima initiatief, ware het niet dat aan het uitgangspunt en aan de uitwerking enkele vervelende foutieve aannames ten grondslag liggen. Dat geldt overigens ook voor de manier waarop in de diverse veiligheidsregio's over kerkdiensten en andere religieuze samenkomsten wordt gesproken.

Kernfout

De kernfout is deze: de burgerlijke overheid mag hoegenaamd niets bepalen over de manier waarop kerken en kerkdiensten worden ingericht. Anders, in Jip-en-Janneke-taal: de kerk hoeft zich niets aan te trekken van de richtlijnen van het RIVM. Dat zij dat wel doet, is een kwestie van vrijwilligheid. Meer niet.

Daar komt natuurlijk bij, dat je in de kerk precies dezelfde mensen tegenkomt als in de supermarkt, en dat iedereen inmiddels wel gewend is aan de anderhalvemetersamenleving, dus waarom zou je dat in de kerk ook niet doen? Je geeft elkaar op straat geen hand, dus dat doe je in de kerk ook niet. Begrijpelijk, en ook verstandig. En je moet in de kerk geen grotere risico's lopen dan op de markt.

Maar er wringt iets. En dat is dat veel mensen denken dat de regels van de overheid ook in de kerk gelden. En dat is eenvoudigweg niet zo.

Ik wil niemand uitdagen om de kerk tot de grootste risicodragers te maken, of van de kerk een gevaar voor de volksgezondheid te maken; verre van dat. Maar er staan wel een paar wetten bij mij in mijn kast (en dus ook bij iedereen), die volstrekt andere geluiden laten horen.

De Wet openbare manifestaties

Als eerste is daar de Wet openbare manifestaties. Alle regels in die wet gelden voor manifestaties, bv. een openluchtdienst, in de openbare ruimte. Dus op een straat of een plein, of in openbare gebouwen. Maar deze regels gelden niet voor 'een gebouw of een besloten plaats', waarin mensen hun vrijheid van godsdienst beleven. Voor de geïnteresseerden: het

gaat om art. 1 lid 2 van deze wet in combinatie met art. 6 van de Grondwet.

Dus als je als kerk een dienst wilt houden op een plaats die naar haar bestemming of vast gebruik openstaat voor het publiek, mag de burgerlijke gemeente eisen stellen aan bv. het aantal mensen, sanitaire voorzieningen en noem maar op. Maar deze eisen gelden nooit in een gewoon kerkgebouw.

Eén uitzondering: de burgemeester kan een dienst die al aan de gang is, (laten) beëindigen en iedereen naar huis sturen, als het gaat om de bescherming van de gezondheid of het bestrijden van wanordelijkheden (dat staat in art. 8 van deze wet). De burgerlijke gemeente kan dus nooit een

kerkdienst verbieden, en kan ook geen regels stellen over de anderhalve meter, of het handen schudden. Alleen in een noodgeval kan de dienst gestaakt worden.

Dat is nogal wat. De invloed van de gemeentelijke overheid is dus bijna nihil. Je zou ook kunnen zeggen, dat deze wet de burgerlijke gemeente verbiedt om zich met de organisatie, inrichting en voorwaarden van een kerkdienst te bemoeien.

De Wet publieke gezondheidszorg

Dan hebben we de Wet publieke gezondheidszorg. Daarin komen een heleboel zaken aan de orde, die we tegenwoordig elke dag tegenkomen. Deze wet regelt onder andere de bestrijding van infectieziekten, en de manier waarop gemeentes en veiligheidsregio's daar

mee dienen om te gaan. Zo kan de burgemeester gebouwen laten controleren op besmetting met het corona-virus. Als het nodig is, kan de gemeente de betreffende gebouwen sluiten, of voorschriften geven van technisch-hygiënische aard als daar aanleiding voor is. Kortom, de burgemeester heeft vrij vérgaande bevoegdheden over gebouwen, als er sprake is van besmetting of dreiging daarvan. Voor de liefhebber: art. 47 en 47a van deze wet.

Dan denk je dus, dat dat ook voor kerkgebouwen geldt, en dat de burgemeester dus voorschriften kan uitvaardigen voor de manier waarop de hygiëne in de kerk georganiseerd moet worden. Maar dat is niet waar! Want al in artikel 1 staat het volgende:

“In deze wet wordt onder een gebouw verstaan: elk bouwwerk dat een overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt, *met uitzondering van bouwwerken ten behoeve van het belijden van godsdienst of levensovertuiging.*” De burgemeester kan dus niets bepalen ten aanzien van kerkgebouwen of voorschriften geven hoe je in die kerkgebouwen om moet gaan met het corona-virus¹. En ook dat is nogal wat!

De noodverordeningen

Je zou je vervolgens kunnen afvragen of de noodverordeningen van de veiligheidsregio's

---

¹ Dat ligt natuurlijk anders als de kerk of de wijkgemeente elke zondag een gedeelte van het wijkcentrum of van de school huurt voor haar kerkelijke samenkomsten. Dan gelden de regels en invloeden onverkort.

hier verandering in brengen. In de meeste van deze verordeningen staat namelijk dat samenkomsten van religieuze aard zijn toegestaan, mits daar niet meer dan 30 personen bij aanwezig zijn.

In de noodverordeningen zijn maatregelen opgenomen, die door de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zijn opgedragen aan de voorzitters van de veiligheidsregio's. En uit die brief van de Minister, gedateerd 20 april 2020, stamt de formulering die je steeds tegenkomt: kerkdiensten mogen, 'mits daar niet meer dan 30 personen aanwezig zijn'. Dat is

dus een bepaling die aan een kerk wordt opgelegd, en die dus voorschriften bevat over hoe de kerk met het corona-virus moet omgaan.

Maar die bepaling is in strijd met de Grondwet, zie hierboven. Voor de goede orde: nergens in de brief van de Minister of in de noodverordeningen staat dat er een wet buiten werking wordt gesteld. De verboden op samenkomsten of het sluiten van horeca-aangelegenheden zijn wel ingrijpend, maar die rusten gewoon op de wet. En in diezelfde wet staat dat dat alles niet van toepassing is op kerken, kerkgebouwen of kerkdiensten.

Dus alles volgens het boekje beredeneerd wordt, is de conclusie onvermijdelijk, dat de overheidsmaatregelen ter bestrijding van het virus niet opgelegd kunnen worden aan kerken, ook niet in de huidige noodverordeningen.

Eigen verantwoordelijkheid kerken

Dat neemt niet weg, dat kerken hun eigen verantwoordelijkheid hebben. Het virus stopt niet bij de kerkmuren. Het is dus heel verstandig als kerken zich wel houden aan de maatregelen van de regering, die dan feitelijk niet meer zijn dan adviezen in de richting van de kerk.

Het virus stopt niet bij de kerkmuren, maar de wet wel.

En het is belangrijk om je dat goed te realiseren. Want het betekent namelijk nog veel meer. Zo is het op grond van de wet onmogelijk dat de overheid een boete oplegt als er toevallig meer dan 30 mensen in een kerk aanwezig zijn. Misschien dat het wel eens ergens gebeurd is of nog gebeuren zal, maar zo'n boete houdt bij een rechter geen stand, gelet op de wetgeving.

PKN: roomser dan de paus

Het betekent nog iets anders, en dat is dat de overheid de kerken dus ook niet kan verplichten om een protocol over te nemen of op te volgen. En het is wel goed om te weten, dat er dus helemaal geen door de overheid voorgeschreven protocol bestaat over de manier waarop de kerk met de maatregelen (lees: adviezen) moet omgaan. Daarom is het ook nogal absurd om te denken of te stellen, zoals de PKN doet, dat er een gebruiksplan *moet* worden opgesteld, en dat er een

veiligheidsfunctionaris met een geel hesje *moet* worden ingezet. Binnen de kerken *moet* er sowieso al niets van bovenaf worden opgelegd, maar al helemaal niet als de overheid dat niet van de kerk mag vragen. Het past in het geheel niet in de Protestantse Kerk als het landelijk bureau met schemaatjes komt van water wel en niet mag en wat er wel en niet moet! Het is mij een raadsel, waarom de PKN met dit protocol komt. Het lijkt wel een bisschoppelijk of pauselijk decreet.

Protestantse Kerk

De overheid vraagt het niet, de bovenplaatselijke kerk kan geen verplichtingen aan plaatselijke gemeentes opleggen, dus snap ik het gewoon niet! De verplichtingen uit het protocol zijn nog strenger dan de maatregelen van de overheid! Roomser dan de paus, om het maar eens zo te zeggen.

Iedere kerkelijke gemeente moet zelf bepalen of en in hoeverre ze de adviezen van de PKN, die ten onrechte als verplicht protocol worden gepresenteerd, gaan opvolgen. Natuurlijk dient iedereen zich in te spannen om verspreiding van het virus te voorkomen, en daar kunnen de adviezen van de burgerlijke overheid en van de PKN bij helpen.

Maar het is wel goed, om te weten dat de wet zich verzet tegen maatregelen van overheidswege, en dat de plaatselijke kerk binnen de PKN autonoom is met betrekking tot de richtlijnen van bovenaf.

Middelharnis, 14 mei 2020
mr.drs. Jan de Visser